

Broedvogels van De Klencke, Westerstroom en Drostendiep in 2024

**Willem van Manen
& Popke Graansma**

Sovon-rapport 2024/88

Broedvogels van De Klencke, Westerstroom en Drostendiep in 2024

Willem van Manen & Popke Graansma

Sovon-rapport 2024/88
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van Natuurmonumenten

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2024

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Natuurmonumenten.

Wijze van citeren: van Manen W. & Graansma P. 2024. Broedvogels van De Klencke, Westerstroom en Drostendiep in 2024. Sovon-rapport 2024/88. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Auteurs: Willem van Manen & Popke Graansma

Foto's: Willem van Manen & Popke Graansma

Opmaak: Willem van Manen & Bas Hissel

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Inhoud

Samenvatting.....	1
1. Inleiding.....	2
2. Beschrijving van het gebied.....	3
3. Werkwijze	5
3.1. Methode & veldwerk.....	5
3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens	6
3.4. Kanttekening bij twee methodes en twee waarnemers.....	7
4. Resultaten.....	8
4.1. Soorten en aantallen	8
4.2. Vergelijking met eerdere karteringen	9
4.3. Soortbesprekingen	14
5. Evaluatie	19
6. Literatuur	20
Bijlage 1. Aantallen broedvogels in BMP-proefvlak Kerkhorsten	21
Bijlage 2. Aantallen broedvogels in BMP-proefvlak Westerstroom.....	22
Bijlage 3. Verspreidingskaarten broedvogels	23

Samenvatting

In 2024 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten De Klencke met de aangrenzende beekdalen van Westerstroom en Nieuwe Drostendiep (936,2 ha) in Midden-Drenthe gekarteerd op broedvogels. Het gebied wordt gekenmerkt door zeer oude landschapsstructuren met open en besloten beekdalen, essen, loof- en gemengd bos en heide. Er werden territoria gekarteerd met behulp van de door Sovon ontwikkelde BMP-methode en in het zuidelijk deel met behulp van een afgeleide methode, die een kleiner bezoekaantal vereist.

In totaal werden 88 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 81 zijn gekarteerd. Koolmees, Pimpelmees, Tjiftjaf, Roodborst, Merel, Winterkoning en Vink broedden in het gebied, maar zijn niet geteld. Van de soorten staan er 23 op de Rode Lijst waaronder vier met de status 'bedreigd', acht "kwetsbaar" en elf "gevoelig".

Vergeleken met oude gegevens die teruggaan tot 1975 zijn soorten die afhankelijk zijn van een agrarisch landschap in aantal afgenomen. Soorten van struweel en jong bos zijn afgenomen in het oude landgoedbos, maar toegenomen in de beekdalen, doordat houtwallen breed werden uitgerasterd. Soorten van ouder bos bleven stabiel of namen in aantal toe. Ook soorten van moeras namen in aantal toe door herstel van de waterhuishouding.

Oude landgoedeiken en dichtgroeïend pad in De Klencke, 16 april 2024, Willem van Manen.

1. Inleiding

In 2024 is op verzoek van Vereniging Natuurmonumenten De Klencke met de aangrenzende beekdalen van Westerstroom (Huis- en Kampmaten, Kerkhorsten) en Nieuwe Drostendiep (936,2 ha) in Midden-Drenthe gekarteerd op broedvogels. Lars Kampjes was de vaste contactpersoon bij Natuurmonumenten. Sovon-collega's Lara Marx en Bas Hissel worden bedankt voor hun bijdrage aan de totstandkoming van dit rapport. Lars Kampjes van Natuurmonumenten voorzag het concept van commentaar, waarvoor dank. Bert Dijkstra, Arjen de Haan en Stef Waasdorp worden bedankt voor aanvullende waarnemingen in het gebied, waarvan een deel is gebruikt.

In dit rapport worden de soorten gepresenteerd volgens de systematiek van de Commissie Soorten Nederlandse Avifauna (CSNA) die per 1 januari 2013 in gebruik is genomen door Sovon. Voor de volgorde van deze lijst zie www.dutchavifauna.nl/list.

Het beekdal in de Kerkhorsten vanaf Bodenpad in westelijk richting, tot ver in het voorjaar was het hier plasdras, 15 februari 2024, Popke Graansma.

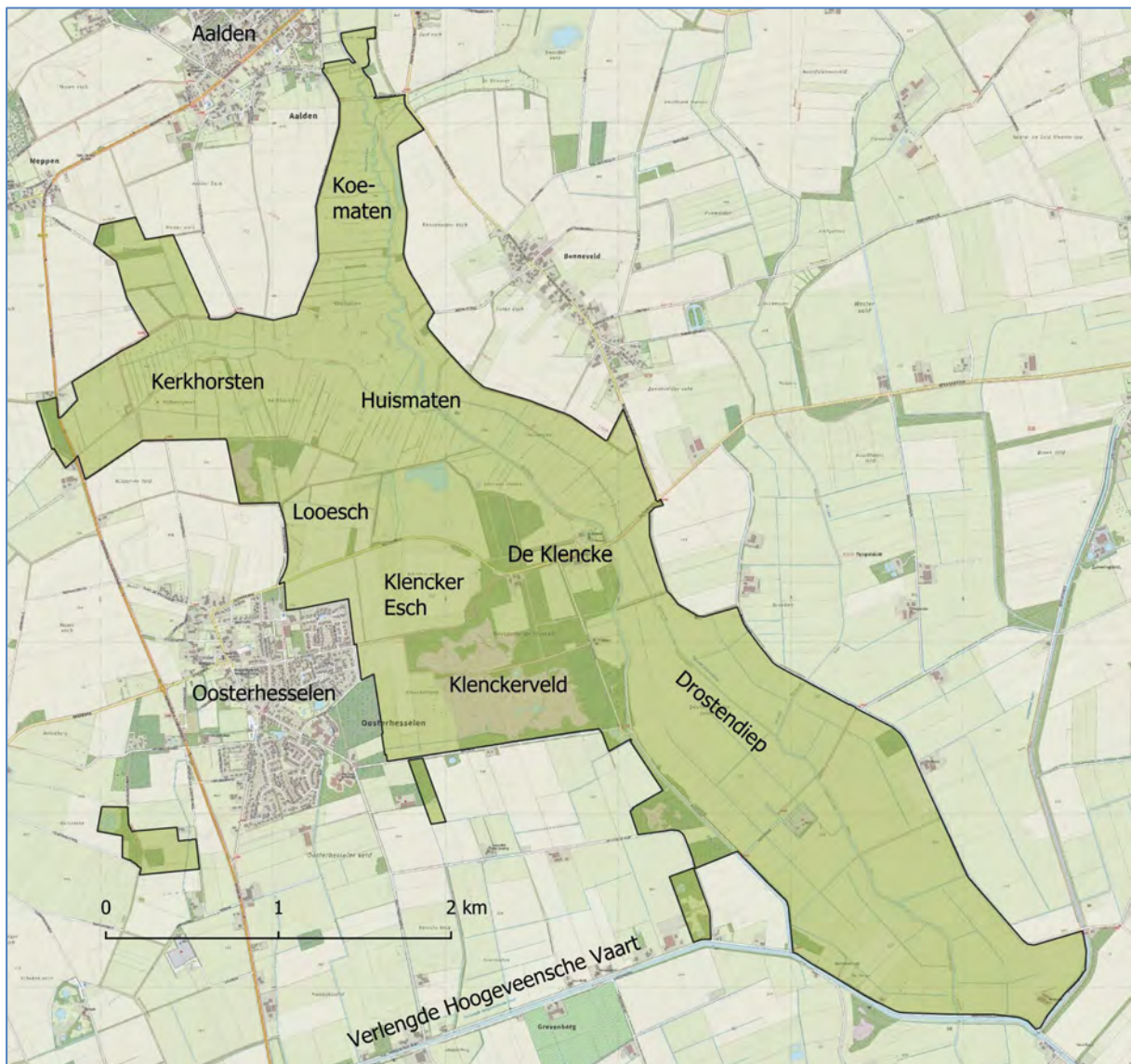
2. Beschrijving van het gebied

Centraal in het gebied ligt het oude landgoed De Klencke met een oude havezate, waarvan de bouw startte in de 13e eeuw. Rondom deze havezate ligt een landgoedachtig bos, waarvan de vroegste sporen dateren uit 1520. Het ligt ter hoogte van een vernauwing in het beekdal van de Westerstroom, dat op die plek tevens van naam verandert naar “Drostendiep”. Deze beek ontsprong ooit in de heide- en veengebieden ten oosten van Orvelte en stroomde zuidwaarts door Coevorden om ter hoogte van Gramsbergen in de Vecht uit te monden.

De Klencke ligt op ongeveer 1500 m van Oosterhesselen, daarvan gescheiden door essen en (heide)velden, die deels aan de havezate en deels aan het dorp toebehoorden. De grove structuren van dit oude landschap zijn nog grotendeels intact en het in 2024 gekarteerde gebied (936,2 ha) bevat een diversiteit aan landschapstypes en de overgangen daartussen.

Ook op detailniveau zijn een aantal landschapsstructuren als sloten en houtwallen sinds de vorige eeuw onveranderd. Dit geldt voor het beekdal van de Westerstroom, de Kerkhorsten en voor De Klencke, maar niet voor het Drostendiep, dat aan het eind van de jaren zestig is verkaveld, waarbij het fijne netwerk van slootjes is verdwenen en percelen sterk zijn vergroot.

Aan de waterafvoer is al lang voor de verschillende ruilverkavelingen geknutseld. Reeds op de kaarten van 1850 is te zien hoe een stuw ter hoogte van de Klencke water uit het Drostendiep over een afstand van ongeveer 3 km omlidde naar de Hoozeveense Vaart. Dit moet haast wel substantieel water hebben onttrokken aan het beekstelsel. Ergens rond 1925 zijn zowel Westerstroom als Drostendiep in hun geheel genormaliseerd en gekanaliseerd.

Figuur 1. Ligging van het in 2024 gekarteerde gebied (936,2 ha) en de gebruikte toponiemen.

In het meest noordelijk deel van de Westerstroom, de Koe- en Huismaten, is tussen 2006 en 2007 de oude beekloop hersteld en is er een stuw geplaatst, waardoor delen van het gebied veel natter zijn geworden. Mede geholpen door de vele neerslag in de winter van 2023-2024 was het gebied daardoor aanzienlijk natter dan tijdens de vorige kartering in 2018 en kwam in laag gelegen delen moerasontwikkeling op gang, met name rond de Huismaten.

Het hele gebied is omgeven door intensief gebruikte landbouwgrond en op enkele plekken grenst het vrijwel aan de bebouwing van Oosterhesselen in het westen en Aalden in het noorden.

Het bos van De Klencke, is terug te vinden op de kaart van 1850, maar het is niet uitgesloten dat er nog oudere bomen voorkomen. De oudste delen bestaan grotendeels uit zomereik, soms met menging van grove den, beuk en hier en daar een verspreide fijnspar. Op veel plekken is een goed ontwikkelde struiklaag aanwezig. Op beschaduwde plekken ontbreekt een kruidlaag, maar elders staat braam of stekelvaren. Een deel van het bos staat op rabatten en er is lokaal sprake van reliëf, mogelijk relictten van oude beeklopen of van Celtic fields. In de loop van de vorige eeuw heeft het bos zich uitgebreid over de aangrenzende heide, waarvan nu nog een klein deel resteert. Dit bos is lager en armer en bestaat vooral uit zomereik, grove den en berk.

Het heideveld van De Klencke is een restant van de grote heidevelden, die zich tot halverwege de vorige eeuw uitstrekten vanaf de randen van de beekdalen tot de Hoogeveense vaart en Oosterhesselen. Het is meest droog en begroeid met struikhei en grassen. Vochtige kommen zijn begroeid met dophei, pijpenstrootje en wilg. Het heideveld wordt begraaasd met vee.

Op de oorspronkelijke essen tussen de Klencke en Oosterhesselen werden in 2024 primair granen verbouwd, de daartussen gelegen hogere en lagere delen, ooit heidevelden, waren voornamelijk begraaasd met vee.

Het beekdal rond de Westerstroom is een in het algemeen kleinschalig beekdal, waarvan het oude sloten- en houtwallenpatroon goed is geconserveerd en heeft een vrij open karakter. Het westelijk beekdal, de Kerkhorsten, is meer besloten, doordat de houtwallen en boomrijen met elzen en eiken dicht op elkaar staan. Sommige hogere percelen worden begraaasd, waarbij het vee niet bij het eigenlijke natte beekdal kan komen. Waar niet wordt begraaasd, wordt gehooid dan wel afgevoerd (pitrusvelden) en in de delen die daarvoor te nat zijn wordt met rupsmaaiers gemaaid. Op kleine schaal vindt moerasontwikkeling plaats omdat sloten en poelen vaak 'overlopen' en zelfs rupsmaaiers er niet kunnen komen.

Het beekdal van het Drostendiep heeft een veel opener structuur en vanwege de verkaveling zijn de percelen groter. Hier zijn nog vrij veel percelen niet in eigendom van Natuurmonumenten en deze percelen werden in 2024 nog agrarisch, zij het extensief, gebruikt. Er zijn in dit gebied nog niet zoveel maatregelen getroffen om de waterhuishouding te herstellen en er vindt nauwelijks moerasontwikkeling plaats. In 2024 is wel een lange diepe sloot breder gemaakt waardoor meer plas/dras is ontstaan. Wel zijn de eigendommen van Natuurmonumenten goed te onderscheiden in het landschap vanwege de vaak ruigere vegetatie. De meeste van deze percelen werden in de loop van het voorjaar of begin van de zomer gemaaid.

Ten zuidwesten van het gebied liggen nog enkele terreintjes die niet onder bovengenoemde gebiedsdelen vallen. Het betreffen enkele percelen relatief jong bos op de heideontginning ten zuidoosten van Oosterhesselen en een plasje met een oud gemengd bosje ten zuidwesten van het dorp.

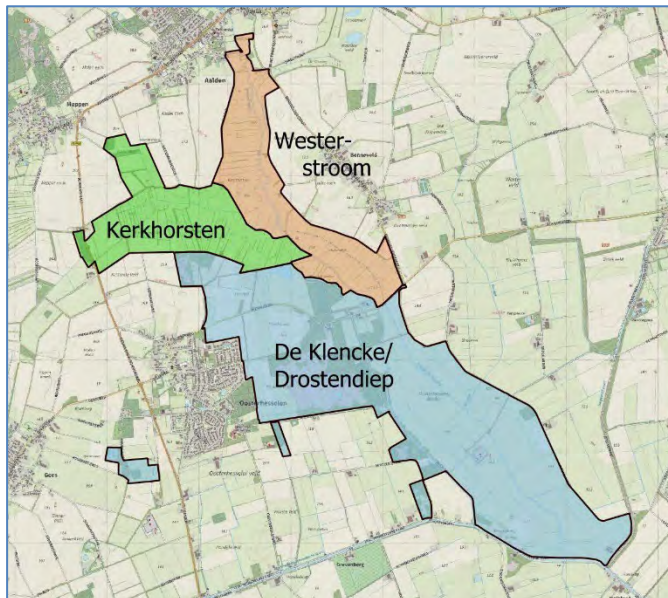
Bloemenrijk hooiland in het Drostendiep, 16 mei 2024, Willem van Manen.

3. Werkwijze

3.1. Methode & veldwerk

Het noordelijk deel van het gebied (zie figuur 2) bestaat uit de Kerkhorsten (161 ha, westelijke helft) en Westerstroom (164 ha, oostelijke helft) en wordt in de vorm van twee BMP-proefvlakken sinds 2018 jaarlijks geïnventariseerd door Popke Graansma. In deze gebieden is de BMP-methode (Vergeer et al. 2023) toegepast en werden 7-8 bezoeken gebracht. In tabel 2 zijn deze twee gebieden samengevat als Westerstroom. In De Klencke, de essen van De Klencke en Oosterhesselen en het Drostendiep is de basiskarteringsmethode toegepast, gebaseerd op de BMP-methode, maar met een kleiner bezoeken aantal (van Manen 2024).

De werkwijze was gericht op het registreren van zang, balts en overige waarnemingen, waarbij veel aandacht uitgaat naar uitsluitende (gelijktijdige) waarnemingen. Bij roofvogels is naar nesten gezocht. De bezoeken vingen meest aan voor zonsopgang. In alle gebiedsdelen zijn twee nachtbezoeken gebracht, in Kerkhorsten en Westerstroom aangevuld met elk twee sessies audio-opname. Alleen soorten die niet op andere wijze waren vastgesteld, zijn toegevoegd aan de resultaten op basis van de audio-opnames (1 Bosuil, 1 van de 2 Porseleinhoenders). Het Drostendiep werd in 2024 ook gekarteerd door Bert Dijkstra. De Kwartelkoning die hij hoorde (maar WvM niet) is overgenomen, evenals enkele waarnemingen van Bruine Kiekendief, die samen met mijn waarnemingen voldeden voor de eisen aan een territorium. In juli werd vanuit een boomtop centraal in het gebied de omgeving geïnventariseerd op Wespandieven. In totaal is 123 uur en 35 minuten aan veldwerk besteed, wat neerkomt op 7,9 min/ha.

Figuur 2. Opdeling van het gebied conform de in tabel 1 vermelde gebiedsindeling.

Tabel 1. Bezoekdata en -tijden aan het onderzoeksgebied. Kerkhorsten en Westerstroom zijn gekarteerd door Popke Graansma, Klencke/Drostendiep door Willem van Manen. *= opname met audiorecorder.

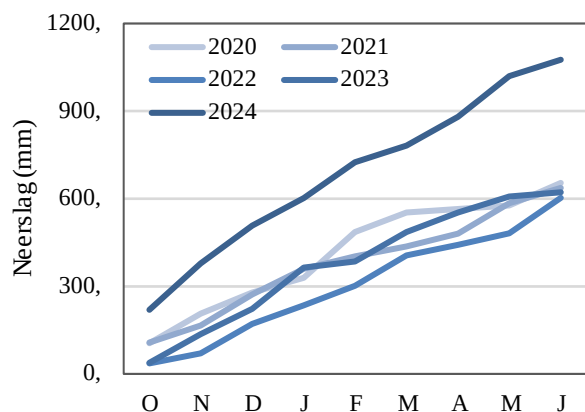
Kerkhorsten				Westerstroom				Klencke/Drostendiep			
Datum	Ronde	Start	Eind	Datum	Ronde	Start	Eind	Datum	Ronde	Start	Eind
27-3	1	7:03	11:10	25-3	1	7:35	11:49	29-2	1	8:55	11:56
10-4	2	7:17	12:05	8-4	2	7:30	11:42	9-3	1	7:46	14:49
23-4	3	7:22	12:05	30-4	3	6:22	10:58	27-3	2	6:11	11:55
7-5	4	6:10	11:51	8-5	4	6:19	11:22	31-3	2	6:29	12:47
23-5	5	5:51	11:12	21-5	5	5:55	11:12	16-4	3	6:04	16:26
5-6	6	5:48	11:33	3-6	6	5:41	11:21	17-4	3	4:37	13:16
7-6*		21:00	0:00	13-6	7	10:21	12:22	16-5	4	4:48	16:06
13-6*		21:00	0:00	6-6*		21:00	0:00	11-6	5	3:55	12:02
17-7	7	12:03	12:44	12-6*		21:00	0:00	18-6	5	7:14	11:47
26-7	8	11:22	11:43					23-6		22:07	23:27
								22-6	6	14:25	16:01
								10-7	6	8:54	16:59

3.2. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld zijn de waarnemingen ingevoerd op een smartphone, waarbij voor iedere waarneming soort, locatie, tijdstip en broedcode zijn vastgelegd, inclusief de door de waarnemer afgelegde route. Bij thuiskomst zijn de data doorgestuurd naar de server van Sovon. De waarnemingen zijn automatisch geclusterd. In Kerkhorsten en Westerstroom zijn de criteria voor het BMP toegepast, in het zuidelijk deel van het gebied, zijn criteria gebruikt die licht afwijken van de standaard BMP-criteria, vanwege het kleinere aantal bezoeken (van Manen 2024). Automatisch clusteren gaat in veel gevallen goed, maar resultaten moeten goed worden gecontroleerd, vooral vanwege fouten of slordigheden bij invoer in het veld.

3.3. Omstandigheden in 2024

De winter van 2024 was zeer zacht, nat en somber. Op enkele korte periodes in december en januari na, bleef de temperatuur boven nul. Het is niet aannemelijk dat het winterweer in 2024 heeft geleid tot sterfte onder vorstgevoelige vogelsoorten. Het jaar 2024 onderscheidde zich vooral van de voorgaande jaren door de vele neerslag. In figuur 3 staat de cumulatieve hoeveelheid per maand, te beginnen in oktober van het voorgaande jaar in 2020-2024. Daarbij is duidelijk dat de omstandigheden voorafgaande en tijdens het broedseizoen van 2024 niet alleen van meet af aan nat waren, maar dat ook bleven. Hogere waterstanden in natuurgebieden leidden tot andere mogelijkheden, en daardoor een andere verspreiding van watervogels. Lokaal kan er sprake zijn geweest van een toename, elders van een afname.

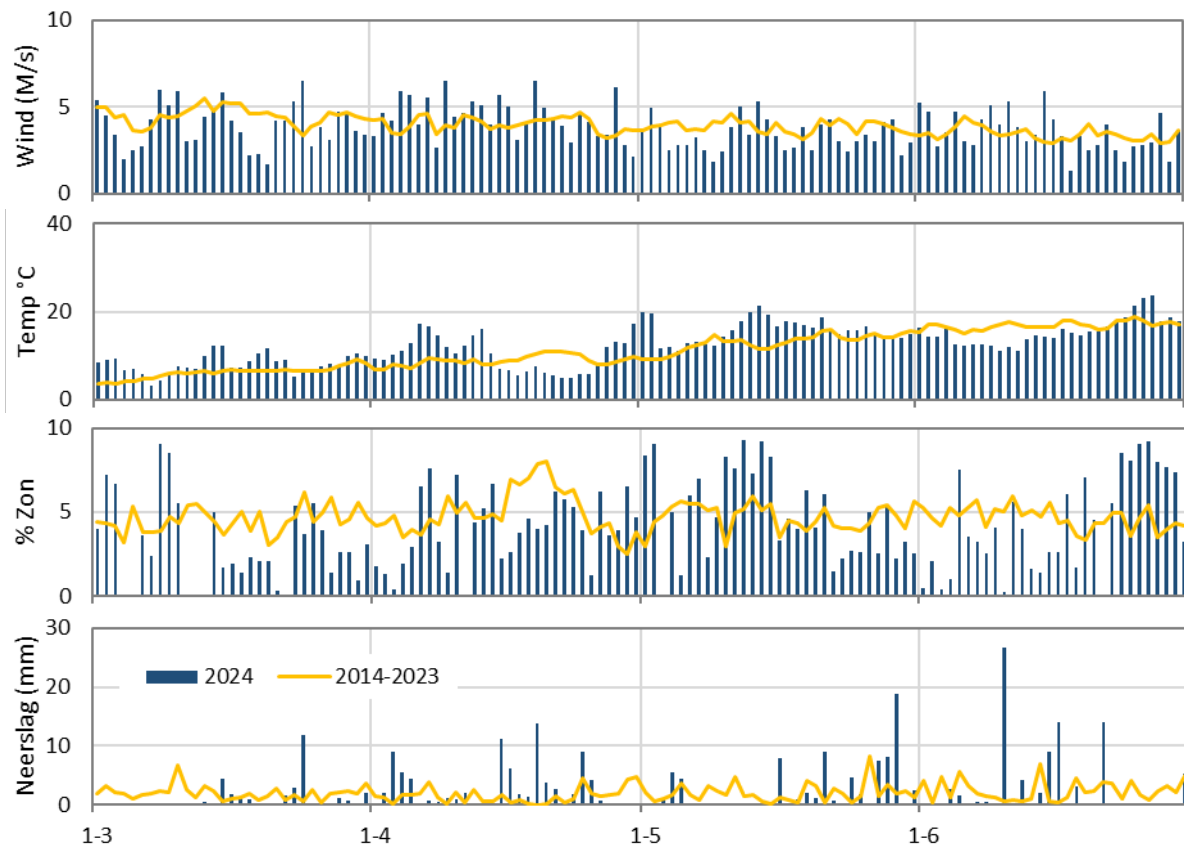

Figuur 3. Jaarlijkse cumulatieve neerslagsom per maand in de periode oktober-juni in De Bilt voorafgaand aan en tijdens het broedseizoen van 2024 (Bron: KNMI).

Mast van beuk en eik was redelijk, echter zonder dat dit leidde tot hoge aantallen Bos- en Rosse Woelmuizen. Zaaddracht van naaldbomen was mager, waar bij komt dat vanwege de sterfte onder sparren en lariksen in de afgelopen jaren, het aantal zaaddragende bomen sterk is verminderd. Condities voor zaadetende zangvogels in bossen waren vermoedelijk al met al redelijk en het is niet te verwachten dat voedselgebrek oorzaak kan zijn geweest voor een lagere stand. Na het op veel plekken goede muizenjaar 2023, was het in 2024 karig gesteld met Veldmuizen, waardoor de veldmuisetende roofvogels en uilen een matig broedseizoen beleefden.

Van de vogelgriep, die in 2023 serieuze invloed had op aantallen van sommige soorten broedvogels, was in 2024 niet zo veel meer te merken. Met name bij langlevende soorten met een trage reproductie, is het echter waarschijnlijk dat de stand in 2024 is beïnvloed door sterfte in eerdere jaren.

De omstandigheden voor inventarisatie waren in 2024 bepaald niet gunstig. Door de vele neerslag waren paden slecht begaanbaar en in sommige gevallen waren delen van terreinen vrijwel onbereikbaar vanwege de hoge waterstand. Inventariseren was in veel gebieden daardoor fysiek zwaar. Met name in april regende en waaide het veel, waardoor er weinig dagen met optimale inventarisatie-omstandigheden overbleven (figuur 4). De relatief koude en natte periode in de loop van april kan er bovendien toe hebben geleid dat een deel van de broedvogels trek naar broedgebieden uitstelde en zangactiviteit gering was. Dit kan bij sommige soorten een drukkende invloed hebben gehad op de gevonden aantallen. In de overige maanden waren de weersomstandigheden, afgezien van dagen met zware neerslag in mei en juni, redelijk gunstig voor inventarisatie.

Figuur 4. Gemiddelde windsnelheid, temperatuur, percentage zonschijn en hoeveelheid neerslag per dag in 2024 en in de periode 2014-2023 in Hoogeveen (Bron: KNMI).

3.4. Kanttekening bij twee methodes en twee waarnemers

Het gebied is door twee personen gekarteerd met twee, licht van elkaar verschillende methodes. Tussen waarnemers bestaan altijd verschillen in de zin van gehoor, kennis en interpretatie in het veld. Dat laatste heeft vooral betrekking op ingeschatte afstand tot een zingende vogel en de daaraan gekoppelde beslissing bij niet-uitsluitende waarnemingen of het een nieuwe, dan wel al eerder waargenomen individu betreft. Popke en ik vermoeden dat onze onderlinge verschillen niet zo groot zijn en we vonden geen soorten waarbij op de overgang van onze telgebieden de dichtheid duidelijk veranderde, tenzij dit werd verklaard door een ander landschap.

Waar onze gebieden aan elkaar grenzen, hebben we besloten geen waarnemingen buiten de eigen begrenzing in te tekenen. We hebben ons hier heel strikt aan gehouden. Omdat de vogels zich niet veel aantrokken van deze grens, is het mogelijk dat er territoria zijn gemist, dan wel dubbel geteld. Voor zeldzamer soorten hebben we dit gecontroleerd en eventueel aangepast, voor algemene soorten niet, omdat we er vanuit gaan dat we evenveel misten als dubbel telden.

Alleen voor de Koekoek hebben we een uitzondering gemaakt, omdat deze soort tussen de gebieden heen en weer kan vliegen en territoria zich uitstrekken tot ver buiten de grens van het onderzoeksgebied. In de twee noordelijke BMP-gebieden wordt volgens de strakke regels van het BMP niet buiten de gebiedsgrens geclusterd, waardoor territoria naar binnen worden getrokken. Dit wordt versterkt doordat het twee afzonderlijke BMP-gebieden betreft, beide met hun eigen bezoeken en clustering van waarnemingen. Omdat we hierop niet kunnen (en mogen) ingrijpen binnen de database, is op de verspreidingskaarten het aantal in de database gehandhaafd, maar is in de tabellen tussen haakjes het meer aannemelijke aantal vermeld.

4. Resultaten

4.1. Soorten en aantallen

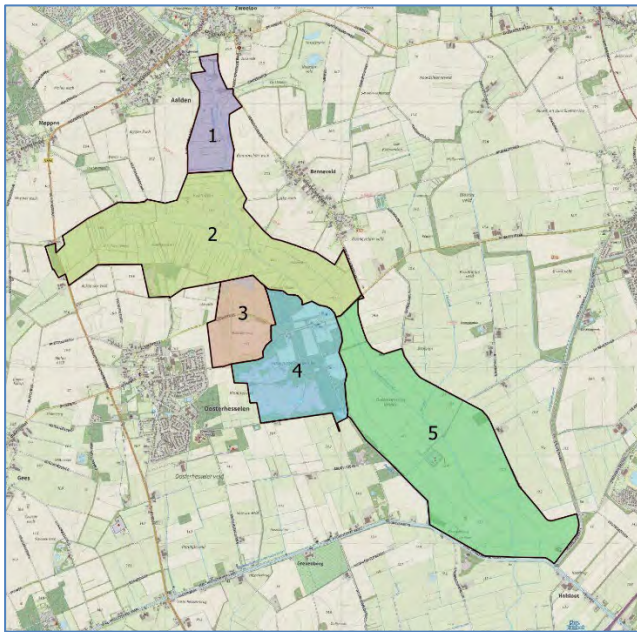
In totaal werden 88 soorten vastgesteld als broedvogel, waarvan er 81 zijn gekarteerd (tabel 2). Koolmees, Pimpelmees, Tjiftjaf, Roodborst, Merel, Winterkoning en Vink broedden in het gebied, maar zijn niet geteld. Van de soorten staan er 23 op de Rode Lijst (van Kleunen *et al.* 2017), waaronder vier met de status 'bedreigd', acht "kwetsbaar" en elf "gevoelig". Voor Koekoek zie werkwijze en soortbespreking.

Tabel 2. Broedvogelaantallen in het onderzoeksgebied in 2024 . De Rode lijststatus is opgenomen in de kolom RL. (Be= bedreigd, Kw=Kwetsbaar, Ge=Gevoelig).

Soort	N	N/100 ha	RL	Soort	N	N/100 ha	RL
Grauwe Gans	19	2.0		Zwarte Mees	1	0.1	GE
Nijlgans	4	0.4		Boomleeuwerik	3	0.3	
Zomertaling	1	0.1	BE	Veldleeuwerik	25	2.7	GE
Slobeend	6	0.6	KW	Boerenwaluw	6	0.6	GE
Krakeend	8	0.9		Staartmees	17	1.8	
Wilde Eend	27	2.9		Fitis	58	6.2	
Kuifeend	3	0.3		Fluiter	1	0.1	
Kwartel	3	0.3		Rietzanger	2	0.2	
Fazant	24	2.6		Kleine Karekiet	31	3.3	
Dodaars	3	0.3		Bosrietzanger	83	8.9	
Ooievaar	3	0.3		Spotvogel	9	1.0	GE
Roerdomp	1	0.1	KW	Sprinkhaanzanger	11	1.2	
Bruine Kiekendief	1	0.1		Snor	1	0.1	KW
Buizerd	14	1.5		Zwartkop	155	16.6	
Waterral	5	0.5		Tuinfluiter	82	8.8	
Kwartelkoning	1	0.1	BE	Braamsluiper	6	0.6	
Porseleinhoen	2	0.2	KW	Grasmus	141	15.1	
Waterhoen	9	1.0		Vuurgoudhaan	4	0.4	
Meerkoet	8	0.9		Boomklever	22	2.3	
Scholekster	1	0.1		Boomkruiper	75	8.0	
Kievit	15	1.6		Spreeuw	114	12.2	
Wulp	4	0.4	KW	Zanglijster	36	3.8	
Grutto	7	0.7	GE	Grote Lijster	22	2.3	KW
Watersnip	5	0.5	BE	Grauwe Vliegenvanger	17	1.8	GE
Tureluur	4	0.4	GE	Blauwborst	20	2.1	
Holenduif	8	0.9		Bonte Vliegenvanger	14	1.5	
Houtduif	34	3.6		Gekraagde Roodstaart	46	4.9	
Turkse Tortel	1	0.1		Roodborsttapuit	39	4.2	
Koekoek	7(4)	0.4	KW	Huismus	29	3.1	GE
Bosuil	2	0.2		Heggenmus	19	2.0	
IJsvogel	1	0.1		Gele Kwikstaart	35	3.7	GE
Middelste Bonte Specht	6	0.6		Graspieper	74	7.9	GE
Kleine Bonte Specht	9	1.0		Boompieper	118	12.6	
Grote Bonte Specht	55	5.9		Appelvink	36	3.8	
Groene Specht	14	1.5		Goudvink	1	0.1	
Grauwe Klauwier	21	2.2	BE	Groenling	5	0.5	
Wielewaal	3	0.3	KW	Kneu	20	2.1	GE
Gaai	31	3.3		Putter	20	2.1	
Ekster	2	0.2		Geelgors	72	7.7	
Kauw	23	2.5		Rietgors	51	5.4	
Zwarte Kraai	4	0.4					

4.2. Vergelijking met eerdere karteringen

In 1975 en 1981 zijn karteringen uitgevoerd door de Provincie Drenthe (Grotenhuis *et al.* 1982). Voor 1975 is alleen een tabel gevonden met aantallen voor het bos- en heidegedeelte van De Klencke. Van de kartering van 1982 is een stippenshape beschikbaar, eigendom van Provincie Drenthe, die het hele in 2024 onderzochte gebied beslaat. In 1998 is een kartering uitgevoerd door Hans Hasper (Hasper 1998), in 2003 door Herman Feenstra (stippenshape Natuurmonumenten), in 2009-10 zijn delen onderzocht door Koos van Zegeren (van Zegeren 2010). In 2018 is vrijwel het hele gebied gekarteerd door Willem van Manen (van Manen 2018). Vanaf 2002 is het zuidelijk deel van het gebied, het Drostendiep, vrijwel jaarlijks onderzocht op een wisselend aantal broedvogelsoorten. Hieruit is een aantal jaren geselecteerd met de meest complete informatie. De vastgestelde aantallen territoria staan vermeld in de tabellen 4-8. Alleen soorten zijn opgenomen, die in tenminste twee jaren zijn geïnventariseerd. In 2018-2024 is het noordelijk deel van het gebied jaarlijks geïnventariseerd door Popke Graansma, waarvan de aantallen zijn opgenomen in bijlage 1 en 2.

Figuur 3. Delen van het gebied die eerder zijn gekarteerd. De nummering van deelgebieden correspondeert met de navolgende tabellen. 1-Koematen, 2-Kerkhorsten, 3-Klencker Esch, 4-De Klencke, 5-Drostendiep.

Westkant van de Kerkhorsten, de Huismaten, februari 2024. Pas laat in het voorjaar werd het hier weer droger en begaanbaar. In de singels op de achtergrond ook dit jaar weer een territorium van de Grauwe Klauwier, 16 februari 2024, Popke Graansma.

Koematen

In 1982 was de Koematen waarschijnlijk een vrij triest stukje beekdal met een kwijnende weidevogelpopulatie, een laatste Steenuil, Patrijs en Paapje, zoals er vrij veel waren in Drenthe. Helaas zijn er in dat jaar geen struweelvogels gekarteerd, zodat niet is na te gaan hoe de boomrijen en houtwallen eruit zagen, maar het zit er dik in dat deze door het grazende vee aan de voet waren kaalgevreten. Nadat dit gebied voor een groot deel in eigendom van Natuurmonumenten is gekomen, zijn met name soorten van struweel sterk in aantal toegenomen, waarschijnlijk omdat houtwallen en boomrijen nu breed uitgerasterd zijn en elzensingels herplant zijn inclusief struiken als hondsroos, vlier etc. De laatste jaren zijn ook soorten van ruigte toegenomen, zoals Bosrietzanger en Blauwborst en is de Grauwe Klauwier ook een vaste gast. Bijzonder waren de twee Spotvogels in 2024. De ingrepen om het landschap weer aantrekkelijker te maken voor flora en fauna hebben hier derhalve positief uitgewerkt.

Tabel 4. Vastgestelde aantallen territoria tijdens verschillende karteringen in de Koematen (deelgebied 1 in figuur 3). += aanwezig als broedvogel in onbekend aantal, ?= onbekend of aanwezig als broedvogel.

Soort	1982	2009	2018	2024	Soort	1982	2009	2018	2024
Nijlgans	0	1	1	0	Kleine karekiet	0	0	1	1
Wilde eend	+	5	1	0	Bosrietzanger	0	1	2	7
Patrijs	1	1	0	0	Spotvogel	1	0	0	2
Fazant	+	4	1	4	Sprinkhaanzanger	0	0	0	2
Ooievaar	0	0	0	1	Zwartkop	?	3	10	18
Buizerd	0	1	2	1	Tuinfluit	+	2	5	13
Waterral	0	0	1	0	Braamsluiper	0	0	0	1
Waterhoen	0	0	0	2	Grasmus	8	8	9	19
Scholekster	4	1	0	0	Boomklever	0	0	1	0
Kievit	6	0	0	0	Boomkruiper	5	2	6	8
Wulp	0	1	0	0	Spreeuw	+	3	1	2
Watersnip	0	1	0	0	Zanglijster	+	2	2	5
Houtduif	+	4	2	4	Grote lijster	1	0	0	1
Koekoek	0	1	1	1	Grauwe vliegenvanger	2	0	0	0
Steenuil	1	0	0	0	Bonte Vliegenvanger	0	0	0	2
Ransuil	1	0	0	0	Gekraagde roodstaart	?	2	1	6
IJsvogel	0	0	0	1	Paapje	1	0	0	0
Kleine Bonte Specht	0	0	0	1	Roodborsttapuit	0	1	1	4
Grote bonte specht	1	1	2	3	Heggenmus	?	1	1	3
Groene specht	0	1	0	2	Gele kwikstaart	3	1	0	0
Torenvalk	0	1	0	0	Graspieper	0	2	0	0
Grauwe klauwier	0	0	2	4	Boompieper	0	2	7	14
Wielewaal	1	1	0	0	Appelvink	0	0	3	0
Gaai	+	1	2	1	Kneu	0	0	0	1
Ekster	0	0	0	1	Putter	0	0	1	2
Zwarte kraai	+	1	2	0	Geelgors	6	5	6	9
Staartmees	?	1	1	2	Rietgors	1	0	1	0

Kerkhorsten en Huismaten

Dit gebied bevat meer open delen en is natter dan het voorgaande. Dat kon niet verhouden dat ook hier de weidevogels zo goed als verdwenen. De kievit is de laatste jaren met een klein aantal territoria weer aanwezig. Dit jaar werden van 2 paar de jongen gesignaleerd. Nadat het gebied zijn agrarische functie verloor, namen aanvankelijk struweelvogels in aantal toe. De populaties hiervan waren in 2024 substantieel, met maar liefst 38 Tuinfluiters (een landelijk afnemende soort) en 13 Grauwe Klauwieren. Toen ook de waterhuishouding werd gerepareerd en het gebied meer water kon vasthouden, vestigden zich in toenemende mate moerassoorten als Kleine Karekiet en Blauwborst. Recentelijk kwamen daar Roerdomp (maar zie soortbespreking), Snor en Blauwborst bij. Dit zal ten dele te maken hebben met de ontwikkeling van soortgelijke habitats in beekdalen op de flanken van het Drents Plateau, waardoor van deze soorten een populatie is ontstaan die zich geleidelijk begint uit te breiden naar natte gebieden bovenop het plateau. In het hart van dit deelgebied vinden we verder mooie soorten als zomertaling, waterral, watersnip en porseleinhoen (zie soortenbespreking), een duidelijk signaal dat de beheermaatregelen effect hebben.

Ten opzichte van 1982 zijn de bomen een stuk groter geworden, wat een toename van bosvogels in de hand heeft gewerkt. In 2024 werden maar liefst 16 Grote Bonte Spechten en 11 Appelvinken in dit deel

van het gebied vastgesteld. In 2023 broedde een Wespendif er succesvol in een Els. Wanneer de landschappelijke ontwikkelingen, waaronder vernatting, hier verder doorzetten, is de kans aanwezig dat een groot deel van dit gebied zich op korte termijn ontwikkelt tot een moeras(bos).

Tabel 5. Vastgestelde aantallen territoria tijdens verschillende karteringen in de Kerkhorsten en Huismaten (deelgebied 2 in figuur 3). += aanwezig als broedvogel in onbekend aantal, ?= onbekend of aanwezig als broedvogel. Aantal van Koekoek wijkt af van verspreidingskaart, zie werkwijze en soortbespreking.

Soort	1982	2003	2009	2018	2024	Soort	1982	2003	2009	2018	2024
Grote Canadese gans	0	0	1	0	0	Zwarte kraai	+	+	4	2	3
Grauwe gans	0	0	1	1	4	Zwarte Mees	0	0	2	0	0
Zwarte zwaan	0	0	1	0	0	Matkop	+	4	2	2	0
Nijlgans	0	0	2	2	2	Veldleeuwerik	1	0	2	0	2
Zomertaling	0	0	0	0	1	Boerenwaluw	?	?	0	0	1
Krakeend	0	0	0	0	1	Staartmees	?	3	2	5	8
Wilde eend	+	+	22	8	5	Rietzanger	0	0	0	0	1
Kuifeend	0	0	6	1	0	Kleine karekiet	?	2	9	5	30
Patrijs	2	0	1	0	0	Bosrietzanger	0	16	23	44	64
Kwartel	1	2	2	0	1	Spotvogel	5	1	2	3	6
Fazant	+	8	23	8	8	Sprinkhaanzanger	0	0	2	4	9
Dodaars	0	0	0	0	1	Snor	0	0	0	0	1
Ooievaar	0	0	0	1	2	Zwartkop	?	?	19	25	74
Roerdomp	0	0	0	0	1	Tuinfluter	+	+	19	23	38
Buizerd	1	5	2	4	3	Braamsluiper	?	2	1	1	4
Waterral	0	0	0	1	5	Grasmus	26	61	44	43	84
Porseleinhoen	0	0	2	0	2	Boomklever	0	1	1	1	1
Waterhoen	?	?	2	2	7	Boomkruiper	12	22	10	14	30
Meerkoet	?	?	4	1	3	Spreeuw	+	4	11	5	15
Scholekster	10	1	3	0	0	Zanglijster	+	8	9	6	16
Kievit	23	1	6	0	3	Grote lijster	2	2	0	0	7
Wulp	5	2	5	0	0	Grauwe vliegenvanger	8	2	0	1	8
Grutto	2	0	0	0	0	Blauwborst	0	3	1	2	17
Watersnip	0	4	9	4	5	Bonte vliegenvanger	?	?	1	1	2
Holenduif	9	5	4	3	0	Gekraagde roodstaart	?	15	14	9	14
Houtduif	+	+	25	10	14	Paapje	3	2	1	1	0
Zomertortel	3	1	1	0	0	Roodborsttapuit	0	16	11	11	17
Koekoek	?	1	2	1	2	Heggenmus	?	9	8	6	13
Bosuil	0	0	0	0	1	Gele kwikstaart	1	1	4	0	2
Steenuil	5	0	0	0	0	Graspieper	0	11	22	18	18
Ransuil	2	1	0	0	0	Boompieper	9	49	27	31	55
Kleine bonte specht	0	4	4	1	4	Appelvink	2	1	0	1	11
Grote bonte specht	2	4	5	9	16	Groenling	?	2	2	1	1
Groene Specht	0	0	0	0	5	Kneu	?	6	6	1	5
Torenvalk	1	0	0	0	0	Putter	0	1	1	8	9
Grauwe klauwier	0	1	1	8	13	Geelgors	6	44	37	24	28
Wielewaal	1	1	0	1	2	Rietgors	4	12	20	18	42
Gaai	?	?	5	7	9						

De Klencker Esch

Zelfs in dit gebied werd in 1982 nog een Steenuil aangetroffen. Verder is het lange tijd een tamelijk vogelarm gebied geweest. Geleidelijk beginnen er zich meer bosvogels te vestigen. In 2024 vestigden zich opvallend veel soorten van het open land, zoals Graspieper, Gele Kwikstaart en Veldleeuwerik en namen ook Boompieper en Geelgors in aantal toe. Zeer opmerkelijk is ook de vestiging van maar liefst 14 Spreeuwen (1 in 2018) in de holle beuken langs de provinciale weg. Ook in het bos rond de havezathe nam deze soort sterk in aantal toe. Mogelijk zegt dit iets voor de kwaliteit van met name het grasland in dit gebied.

Tabel 6. Vastgestelde aantallen territoria tijdens verschillende karteringen op de Klencker Esch (deelgebied 3 in figuur 3). += aanwezig als broedvogel in onbekend aantal, ?= onbekend of aanwezig als broedvogel.

Soort	82	98	03	10	18	24	Soort	82	98	03	10	18	24
Grauwe gans	0	0	0	0	3	2	Staartmees	?	?	?	0	1	1
Nijlgans	0	0	0	0	1	0	Bosrietzanger	0	0	0	0	1	0
Wilde eend	?	?	?	1	10	1	Spotvogel	1	0	0	0	0	0
Kwartel	0	0	0	1	0	0	Zwartkop	?	?	?	1	2	2
Fazant	+	?	1	1	0	2	Tuinfluit	?	?	?	1	1	1
Dodaars	0	0	0	0	0	1	Braamsluiper	0	0	0	0	0	1
Meerkoet	0	0	0	0	1	1	Grasmus	3	1	9	8	5	5
Scholekster	1	1	0	0	0	0	Boomkruiper	1	0	2	0	2	1
Kievit	4	4	1	3	0	0	Spreeuw	?	?	?	0	1	14
Wulp	0	0	0	2	0	0	Grauwe vliegenvanger	1	0	0	0	0	0
Holenduif	0	0	0	0	1	0	Gekraagde roodstaart	?	0	0	1	0	0
Houtduif	?	?	?	0	1	2	Roodborsttapuit	0	0	1	1	1	1
Koekoek	0	1	0	0	0	0	Gele kwikstaart	0	0	0	2	0	6
Steenuil	1	0	0	0	0	0	Graspieper	0	1	2	3	0	10
Kleine bonte specht	0	0	0	0	1	0	Boompieper	0	0	5	6	1	7
Grote bonte specht	0	0	0	0	1	3	Kneu	?	0	4	2	0	2
Torenvalk	1	0	0	0	0	0	Putter	0	0	0	1	0	0
Grauwe Klauwier	0	0	0	0	0	1	Geelgors	2	2	6	6	1	6
Kauw	?	?	4	10	30	21	Rietgors	0	0	0	1	0	1
Veldleeuwerik	1	0	0	3	0	6							

In eeuwen oud bos verloopt successie op grotere schaal traag, maar lokaal schoksgewijs, De Klencke, 16 april 2024, Willem van Manen.

De Klencke

Hoewel dit deel van het gebied nauwelijks agrarische percelen kent, is de aftakeling van het agrarisch cultuurland er goed af te lezen aan de broedvogelstand. Zo verdween de enorme roekenkolonie, evenals die van Blauwe Reiger. Van alle duivensoorten zijn de populaties gereduceerd tot een fractie van wat ze ooit waren. Fazanten namer sterk in aantal af, evenals Zwarte Kraai en Ekster, met Ransuil en Torenvalk in hun kielzog. Al deze soorten broedden dan wel in het bos, maar zullen vooral buiten het bos hebben gevoerageerd. Alle genoemde soorten zijn van middelgroot formaat en waren daarmee prooi van de Havik. Niet vreemd dus dat deze roofvogel ook het veld heeft geruimd. De toename van Spreeuwen (zie ook Klencker Es) vormen een lichtpuntje, ook deze vogels moeten het hebben van het omringende grasland.

Soorten van jong bos als Matkop, Tuinfluiter, Spotvogel en Heggenmus zijn sterk in aantal afgenomen, doordat dit habitat definitief aan het verdwijnen is door natuurlijke successie. De meeste soorten van ouder bos hebben waarschijnlijk hun climax bereikt, misschien met uitzondering van de Middelste Bonte Specht, waarvan zich inmiddels een heuse populatie heeft ontwikkeld. Interessant is de ontwikkeling van Groene Specht (weer op het niveau van voor de winter van 1979).

Soorten van naaldbos zijn nooit algemeen geweest in De Klencke. Kuifmees en Goudhaan werden in 2024 niet meer vastgesteld en van Zwarte Mees werd slechts één territorium gevonden. Opmerkelijk is de (her)vestiging van Vuurgoudhaan. Deze soort neemt sinds een jaar of tien sterk in aantal toe en is in sommige gebieden nu talrijker dan de Goudhaan.

Tabel 7. Vastgestelde aantallen territoria tijdens verschillende karteringen in het bos- en heidegedeelte van De Klencke (deelgebied 4 in figuur 3). += aanwezig als broedvogel in onbekend aantal, ?= onbekend of aanwezig als broedvogel.

Soort	75	82	98	03	10	18	24	Soort	75	82	98	03	10	18	24
Grauwe gans	0	0	0	0	0	2	1	Glanskop	0	2	0	0	2	1	0
Nijlgans	0	0	0	1	2	1	0	Matkop	13	14	2	6	6	2	0
Wilde eend	11	9	+	+	5	3	3	Boomleeuwerik	0	0	3	3	2	1	2
Wintertaling	2	1	0	1	0	0	0	Veldleeuwerik	0	0	1	0	0	0	0
Kwartel	0	0	0	1	0	0	0	Boerenzwaluw	?	?	?	?	?	+	5
Fazant	10	5	+	+	2	1	0	Staartmees	6	4	1	5	5	5	4
Ooievaar	0	0	0	0	0	1	0	Fluiter	0	0	0	1	0	4	0
Blauwe Reiger	23	44	0	0	0	0	0	Bosrietzanger	0	0	0	0	1	0	0
Wespendief	0	0	0	0	0	1	0	Spotvogel	5	10	1	0	2	0	1
Sperwer	1	0	0	1	0	0	0	Zwartkop	23	33	+	+	28	23	30
Havik	0	1	1	2	2	0	0	Tuinfluiter	21	78	+	+	10	7	5
Buizerd	1	2	2	2	4	4	4	Braamsluiper	2	8	0	0	1	2	0
Meerkoet	0	0	0	0	0	0	1	Grasmus	5	9	4	1	4	5	5
Kievit	0	0	1	0	0	0	0	Vuurgoudhaan	0	2	2	0	0	0	4
Kleine plevier	0	0	0	1	0	0	0	Goudhaan	+	7	+	+	3	3	0
Holenduif	14	21	5	7	9	4	8	Boomklever	0	3	10	19	15	29	17
Houtduif	62	61	+	+	28	13	9	Boomkruiper	19	28	13	25	15	30	25
Zomertortel	10	8	3	0	0	0	0	Spreeuw	+	+	+	+	39	34	75
Turkse tortel	?	1	+	3	0	0	1	Zanglijster	29	24	+	12	11	21	10
Koekoek	2	5	3	1	1	1	0	Grote lijster	2	4	2	5	4	6	10
Kerkuil	?	?	1	2	1	?	?	Grauwe vliegenvanger	17	55	5	10	3	10	8
Bosuil	1	1	0	1	0	0	1	Nachtegaal	1	0	2	0	0	0	0
Ransuil	7	5	2	0	1	0	0	Bonte vliegenvanger	7	6	+	6	4	4	8
IJsvogel	1	0	0	0	0	0	0	Zwarte Roodstaart	?	1	0	0	0	0	0
Middelste Bonte Specht	0	0	0	0	0	2	6	Gekraagde roodstaart	17	35	14	9	7	9	16
Kleine bonte specht	1	1	5	8	8	3	3	Roodborsttapuit	0	0	1	1	3	4	4
Grote bonte specht	10	13	7	14	11	27	25	Huisemus	+	+	+	+	10	15	19
Zwarte specht	1	1	0	1	0	0	0	Ringmus	?	?	?	?	5	0	0
Groene specht	5	1	1	1	1	2	6	Heggenmus	20	17	5	8	1	5	3
Torenvalk	9	2	0	0	1	0	0	Witte kwikstaart	4	4	+	+	6	+	0
Boomvalk	1	1	0	0	0	0	0	Graspieper	0	0	2	0	1	0	0
Grauwe klauwier	0	0	0	0	3	1	3	Boompieper	6	35	15	18	26	17	20
Wielewaal	4	1	3	1	0	0	1	Appelvink	0	2	9	7	2	11	18
Gaai	5	7	+	+	6	16	15	Goudvink	0	6	0	0	0	1	0
Ekster	6	1	0	0	0	0	0	Groenling	0	0	?	2	8	6	4
Kauw	12	17	+	6	28	4	2	Kneu	15	2	0	2	4	3	7
Roek	450	875	0	0	0	0	0	Putter	0	0	0	0	0	2	5
Zwarte kraai	3	4	+	+	2	0	0	Geelgors	5	4	4	5	21	2	7
Zwarte Mees	2	3	1	4	2	3	1	Rietgors	3	2	2	2	2	2	2
Kuifmees	0	0	0	0	1	0	0								

Drostendiep

De toename van eendensoorten is een gevolg van lokale afsluiting van afwatering, waardoor het slootpeil hoger is en in het voorjaar lange tijd percelen plasdras stonden. Waarschijnlijk speelt ook de geleidelijke

verandering van agrarisch- naar natuurgebied een rol. Ook de Fazant zou hiervan kunnen profiteren. De toename van weidevogels is bijzonder te noemen, en kan te maken hebben met speciaal weidevogelbeheer in bepaalde percelen (die overigens geen eigendom zijn van Natuurmonumenten). In hoeverre hierdoor paren uit de omgeving naar dit deel van het Drostendiep zijn gelokt, en er op populatieniveau geen toename plaatsvindt, is onbekend. Onverwacht is de afname van de Watersnip, waarvoor de condities op het oog beter waren dan in 2018.

Het aantal van Graspieper en Rietgors, in dit gebied soorten van hooiland, bleef vrij stabiel, maar het aantal Veldleeuwerik is flink toegenomen en keerde terug naar het niveau van 1982. Ook de Gele Kwikstaart nam sterk toe, niet alleen in plasdras-delen, maar zelfs in droger hooiland.

Veel andere soorten in tabel 8 komen vooral voor in de randen van het gebied en hun aantallen kunnen schommelen doordat ze het ene jaar toevalligerwijs binnen de grenzen zijn geplot en het andere jaar er buiten.

Tabel 8. Vastgestelde aantallen territoria tijdens verschillende karteringen in het Drostendiep (deelgebied 5 in figuur 3). += aanwezig als broedvogel in onbekend aantal, ?= onbekend of aanwezig als broedvogel.

Soort	1982	2004	2011	2018	2024	Soort	1982	2004	2011	2018	2024
Grauwe gans	0	0	0	0	3	Fluiter	0	0	0	0	1
Slobeend	0	0	0	0	1	Rietzanger	0	0	1	0	1
Krakeend	0	0	0	0	7	Bosrietzanger	?	?	?	23	10
Wilde Eend	+	+	+	11	18	Spotvogel	7	0	0	0	0
Kuifeend	0	0	6	1	3	Sprinkhaanzanger	0	0	0	1	0
Patrijs	1	0	0	0	0	Zwartkop	?	?	?	6	9
Kwartel	1	2	5	4	2	Tuinfluiter	?	?	?	3	10
Fazant	+	+	3	1	7	Braamsluiper	0	0	0	1	0
Bruine Kiekendief	0	0	0	0	1	Grasmus	17	14	6	16	15
Buizerd	0	0	1	2	3	Boomklever	0	1	0	0	0
Kwartelkoning	0	1	0	0	1	Boomkruiper	0	0	0	1	6
Waterhoen	3	0	0	0	0	Spreeuw	?	?	?	0	4
Meerkoet	0	0	0	0	2	Zanglijster	?	?	?	3	1
Scholekster	8	11	1	1	1	Blauwborst	0	0	2	1	3
Kievit	25	28	10	5	12	Bonte vliegenvanger	0	0	0	1	0
Wulp	8	7	2	6	4	Zwarte Roodstaart	1	0	0	0	0
Grutto	41	23	4	2	7	Gekraagde roodstaart	0	1	0	4	3
Watersnip	0	5	4	5	0	Roodborsttapuit	0	15	18	20	13
Tureluur	4	3	2	1	4	Huismus	?	?	?	4	10
Holenduif	3	?	?	0	0	Gele kwikstaart	0	4	13	11	26
Houtduif	+	+	+	1	2	Graspieper	32	53	31	45	45
Koekoek	0	0	0	1	1	Boompieper	4	5	4	8	9
Grote bonte specht	0	0	1	1	1	Kneu	?	4	?	8	5
Gaai	?	?	?	2	1	Putter	0	0	3	2	1
Ekster	?	?	?	0	1	Geelgors	5	30	10	1	3
Zwarte kraai	+	+	+	3	2	Rietgors	3	2	3	8	6
Veldleeuwerik	17	1	1	2	16						

4.3. Soortbesprekingen

Grauwe Gans, n=19

Er zullen meer nesten hebben gezeten, maar in het vroege voorjaar waren delen van het terrein niet te doorkruisen, zodat slechts één nest werd gevonden in de Kerkhorsten. Dit was ook de enige plek waar op 23 april een paar met jongen werd waargenomen.

Zomertaling, n=1

Voor het eerst in vele jaren was er weer een territorium in het gebied. Mogelijk speelt de vernatting een rol in combinatie met het extensieve grondgebruik. In Drenthe zijn territoria op de hogere zandgronden schaars. Of dit een tijdelijke terugkeer is veroorzaakt door het natte voorjaar blijft afwachten, de herstelwerkzaamheden aan het beekdal waardoor een groter areaal aan natte hooilanden beschikbaar komt zullen ongetwijfeld een positief effect hebben.

Slobeend, n=6

Het plasje ten oosten van Oosterhesselen had ook in 2018 een grote aantrekkingskracht op Slobeenden. Het grenst aan drie zijden aan agrarisch gebied en heeft een brede zoom van lisdodde.

Krakeend, n=8

Krakeenden zijn sterk toegenomen in het gebied, waarschijnlijk een gevolg van natuurontwikkeling en plas-dras-weidevogelbeheer, maar ook vanwege de sterke toename in heel Europa.

Fazant, n=24

Het aantal Fazanten was in 2024 uiteraard veel lager dan het ooit is geweest, maar ook beduidend hoger dan in 2018. Vermoedelijk heeft dit te maken met het ontstaan van natte ruigtes, die mogelijk in relatief veilige broedplaatsen voorzien. Of deze ontwikkeling ook op langere termijn soelaas biedt, moeten we afwachten.

Roerdomp, n=1

Het territorium is gebaseerd op een opvliegend exemplaar langs de Westerstroom op 29 maart. Verder zijn er geen Roerdampen gezien of gehoord en het is niet waarschijnlijk dat de soort werkelijk heeft gebroed in het gebied. Dat dit wel degelijk gebeurt in beekdalen op het Drents Plateau, blijkt uit diverse broedgevallen in bijvoorbeeld de Holmers bij Hooghalen en in de Elperstroom. In deze gebieden is de moerasontwikkeling iets verder ontwikkeld dan in langs de Westerstroom het geval is.

Wespendief, n=0

Op 10 juli werd vanuit een boomtop in de noordpunt van De Klencke gedurende 4 uur en een kwartier tweemaal een Wespendief waargenomen. In beide gevallen ging het om een mannetje, dat niet baltste en geen prooi vervoerde. Daarnaast is op 17 en 31 juli in de Kerkhorsten een overvliegende wespendief waargenomen. In beide gevallen onvoldoende bewijs voor een territorium. In 2018 bracht een paar één jong groot in een nest in een beuk in De Klencke. In 2023 werden twee jongen geringd op een nest, laag in een els in de Kerkhorsten, gevonden door Stef Waasdorp.

Bruine Kiekendief, n=1

Het territorium is gebaseerd op een prooiovergave (waarneming Bert Dijkstra), alarm en diverse waarnemingen van een vrouwtje. Er is gezocht naar een nest, maar dat is niet gevonden. Mocht het er al zijn geweest, dan is het waarschijnlijk in een vroeg stadium mislukt.

Buizerd, n=14

In het zuidelijk deel van het gebied werden nesten gevonden in eik (7), grove den (1), beuk (1) en es (1). Van zes van deze nesten vlogen jongen uit. De overige mislukten door onbekende oorzaak. In het noordelijke deel zijn 4 nesten gevonden, alle vier hoog in grote eiken en van alle zijn jongen uit gevlogen. In de Westerstroom waren twee nesten die een aantal jaren bezet waren, dit jaar niet meer bezet en deels uitgewaaid. Hier is af en toe een buizerd gezien met een blauwe tag in de vleugel. Deze vrouw is op 24-5-2021 vlakbij Bielefeld (Duitsland) gemerkt.

Kwartelkoning, n=1

De Kwartelkoning werd in de vroege ochtend van 26 mei door Bert Dijkstra. De vogel riep vanuit een tamelijk ruig perceel hooiland, dat in eigendom is van Natuurmonumenten. Op 23 mei en 11 juni bezocht ik (WvM) deze locatie in de ochtendschemer onder goede weersomstandigheden, maar hoorde geen Kwartelkoning. Kwartelkoningen zijn na een piek rond de eeuwwisseling, in het afgelopen decennium zeer schaars in Nederland.

Porseleinhoen, n=2

Voor het eerst in lange tijd was het Porseleinhoen weer aanwezig, een soort die zich onverwacht in een gebied kan vestigen dat tijdelijk geschikt is. Door de vernatting en de natte weersomstandigheden met meer ondiep water in combinatie met een wat kortere vegetatie, waren de omstandigheden blijkbaar gunstig. Het is te hopen dat door de herstelwerkzaamheden in het beekdal dit een meer permanente situatie gaat worden. De vogels zijn meerdere malen op de audiorecorder vastgelegd, met een aantal keren duidelijk twee roepende mannen. Eenmaal is een vogel gezien.

Wulp, n=4

In de twee meest zuidelijke territoria zijn waarschijnlijk jongen grootgekomen, gezien alarm van de oudervogels op 16 mei.

Grutto, n=7

Alle paren broedden op regulier agrarisch grasland, dat in het voorjaar plasdras stond. Heel even werden er schapen op geweid, maar deze zijn in verband met de aanwezige weidevogels weer weggehaald. Het broedsucces was hoog. Op 16 mei alarmeerden 6 van de 7 paren ten teken dat er kuikens aanwezig waren.

Een van de licht met pitrus verruigde agrarische percelen waar Grutto's broedden, hier op het moment dat het kort met schapen werd beweide. Drostendiep, 16 april 2024, Willem van Manen.

Watersnip, n=5

De natte beekdalen vormen een prima biotoop voor de watersnip, niet alleen in de broedtijd maar ook in de trektijd. Op sommige percelen met veel slik en modder kunnen dan tientallen exemplaren zitten te foerageren. De stand is vrij stabiel, alhoewel in recente jaren in de Westerstroom meer territoria aanwezig waren. De betreffende percelen zijn inmiddels sterk verruigd, waardoor de Graspieper van deze percelen verdween. Watersnippen zijn toleranter ten opzichte van verruiging.

Turkse Tortel, n=1

Het territorium is gehonoreerd aan de hand van een zingende vogel in een jeneverbesstruweel aan de rand van de heide in De Klencke. Deze plek is ongeveer 500 m verwijderd van de dichtstbijzijnde bebouwing en het is de vraag of er daadwerkelijk is gebroed.

Koekoek, n=7

De Koekoek is een lastig te inventariseren soort, doordat roepende vogels zich over grote afstanden kunnen verplaatsen. Misschien is het aantal van zeven daardoor aan de (te) hoge kant. Doordat het noordelijk gebiedsdeel in twee proefvlakken is onderzocht, waar op verschillende dagen werd geteld en waarbij gegevens afzonderlijk zijn geïnterpreteerd, is het vrij waarschijnlijk dat territoria in zowel het ene als het andere proefvlak zijn meegeteld. Daarnaast is het mogelijk dat Koekoeken die een groot deel van hun territorium buiten het onderzoeksgebied hebben, toch worden meegeteld wanneer ze incidenteel in het gebied roepen. Van twee territoria is bekend dat deze zich tot tenminste 500-750 meter buiten de telplots uitstrekten.

Hoewel we dus vrij zeker weten dan het gehele onderzoeksgebied niet meer dan vier territoria herbergde, handhaven we de zeven territoria. Dit omdat we in de BMP-inventarisaties, die onderdeel uitmaken van een langjarige reeks, niet kunnen sleutelen aan de basisdata.

Oehoe, n=0

Aan de rand van het heideveld in De Klencke werd op 27 maart een braakbal gevonden die duidelijk was geproduceerd door een Oehoe en de resten van een duif bevatte. De braakbal was niet heel vers meer en zoeken in de omgeving leverde niet meer sporen op. Na het broedseizoen hoorde ik van Arjen de Haan dat ook hij enkele braakballen had gevonden op dezelfde locatie, maar ook geen sporen vond die duiden op recente aanwezigheid. Hij plaatste daarop een audiorecorder die een tijdlang opnames heeft gemaakt, maar alleen een roepende Bosuil opleverde. Het is niet aannemelijk dat er een Oehoe heeft gebroed in 2024, maar het zou op termijn best kunnen gebeuren. Nestelgelegenheid is er in de vorm van oude buizerdnesten en dikke, afgebroken bomen, maar Oehoes kunnen ook gewoon op de grond broeden.

Middelste Bonte Specht, n=6

Na de eerste vondst in 2018 is de soort verder toegenomen in het gebied. De verspreiding beperkte zich tot de oudere eikenbossen en je zou zeggen dat er in de toekomst op basis van geschikt habitat nog wel ruimte is voor meer territoria.

Groene Specht, n=14

In De Klencke was de stand in 2024 weer op het niveau van 1975, voor de strenge winter met veel sneeuw in 1979, die de groene spechtenstand ineens deed storten. Het is onduidelijk waarom dit herstel zo lang op zich liet wachten en welke elementen het habitat recentelijk zo hebben verbeterd. Een soort die globaal dezelfde terreinen prefereert, de Grote Lijster, liet een vergelijkbare toename zien. Beide soorten houden van korte, schrale vegetaties met verspreide bomen of bosranden.

Grauwe Klauwier, n=21

Ten opzichte van 2018 is deze soort nog iets toegenomen. Het halfopen cultuurlandschap inclusief extensief agrarisch gebruik biedt volop nest en foerageermogelijkheden. Op het heideveld van De Klencke verbleven drie paren, waarvan er twee op 18 juni jongen in het nest voerden. Een van de nesten zat in een braam op 1 m hoogte. Het andere nest zat in een enorm braamstruweel, en er is geen poging gedaan het te vinden. De stand in de Westerstroom en Kerkhorsten is de laatste jaren stabiel met respectievelijk 7 en 10 territoria. De meeste territoria zitten ieder jaar op dezelfde plek en dichte braamstruwelen of mei- en sleedoornstruiken vormen de broedplekken, waarbij het nest meestal op ca. 1 meter hoogte zit. Verreweg de meeste paren hebben ook dit jaar weer jongen groot gebracht.

Ekster, n=2

Beide territoria zijn gebaseerd op een nest. In 2018 werd de soort niet binnen de gebiedsgrenzen vastgesteld en het zou kunnen dat de toename verband houdt met een voorzichtige herkolonisering van het agrarische landschap. Ooit was de Ekster in alle landschappen algemeen (in 1975 zelfs nog 6 in het bos van De Klencke), maar met de komst van Havik en Boommarter trok de populatie zich geheel terug in dorpen en steden. De Havik is in Drenthe sinds eind jaren negentig met ongeveer een factor drie afgenomen, wat vrijwel zeker een verlichting van de predatiedruk met zich meebrengt.

Kauw, n=23

De meeste Kauwen broedden in holle beuken langs de weg tussen Oosterhesselen en De Klencke. In 2018 werden nog 30 paren geteld, wat duidt op een afname. Dit is niet erg zeker, omdat deze langgerekte kauwenkolonie zeer lastig is te tellen.

Staartmees, n=17

Een soort die het landelijk wat moeilijker heeft doet het hier goed en neemt zelfs wat toe. De rijke ondergroei en gevarieerde boom- en struiklaag, die we aan de randen van de beekdalen vinden, is ongetwijfeld een gunstige voorwaarde. In recente jaren zijn een aantal nesten gelokaliseerd, twee zaten een meter hoog in zeer dichte en grote braamstruwelen een derde 3 meter hoog in een met klimop begroeide eik.

Veldleeuwerik, n=25

In bijna alle terreindelen nam het aantal Veldleeuweriken toe, tegen de Nederlandse trend in. De toename vond vooral plaats in begraasde graslanden, zowel op eigendom van Natuurmonumenten als daarbuiten, waarbij aangetekend dat daar de landbouw weinig intensief was.

Fitis, n=58

De Fitis was ooit een van de meest algemene broedvogels van Nederland, maar begint met name lokaal steeds zeldzamer te worden. Hoewel er allerlei oorzaken kunnen worden gezocht, van bestrijdingsmiddelen tot omstandigheden in het Afrikaanse overwinteringsgebied, is het best mogelijk dat natuurlijke successie de hoofdoorzaak is. Fitissen vestigen zich namelijk graag in pioniersvegetaties, vooral in jong bos. Bij het ouder en holler worden van bos en landschappelijke beplantingen, verdwijnt de Fitis en dat is wat er in grote lijnen simultaan gebeurde in heel Nederland en zelfs daarbuiten. Dit komt doordat grote landschappelijke ontwikkelingen, zoals herbebossing aan het begin van de vorige eeuw, ruilverkavelingen, toename van bebouwd gebied en intensivering van gebruik van agrarische grond over grote oppervlakten tegelijkertijd plaatsvond.

Tijdens gebiedskaracteringen nemen we Fitissen normaalgesproken niet mee als soort, maar misschien is het tijd om dit te heroverwegen. In het noordelijke deel was de stand in de laatste jaren stabiel (bijlage 1 en 2).

Fluiter, n=1

Het territorium is gebaseerd op een zingende, ongepaarde vogel in een klein loofbosje in het Drostendiep. De vogel is niet weer gehoord en mede vanwege dit atypische habitat is het onwaarschijnlijk dat het een serieuze broedpoging betrof.

Rietzanger, n=2

Rietzangers zijn zeldzaam op het Drents Plateau, maar worden wel steeds vaker gemeld. Het territorium in de Kerkhorsten is gebaseerd op een zingende vogel op 3 juni. De zingende vogel in het Drostendiep werd ook pas op 11 juni voor het eerst gehoord en vervolgens nog een keer op 18 juni. Beide vestigingen vonden dermate laat in het seizoen plaats (normaal vestigen Rietzangers zich in april) dat het weinig aannemelijk is dat er succesvol is gebroed.

Spotvogel, n=9

Negen Spotvogels is een ongekend hoog aantal voor een gebied in Drenthe. In het noordelijk beekdal is daarmee de stand weer min of meer op het niveau van de jaren tachtig, maar in De Klencke en Drostendiep is de soort nog vrijwel afwezig. Dit kan een aanwijzing zijn dat de sterke afname is veroorzaakt door verdwijnen van geschikt habitat. Spotvogels houden van brede struwelen met braam en vlier, waar Kerkhorsten en Westerstroom rijk aan zijn.

Spreeuw, n=114

Na heel veel jaren van afname, die in veel bossen heeft geleid tot het verdwijnen van Spreeuwen, werd in 2024 eindelijk weer een structurele toename vastgesteld. Dit gebeurde in diverse Drentse bossen, zoals Berkenheuvel (Drents- Friese Wold, gegevens Rob Bijlsma) en Mensinge (Roden, gegevens WvM). In deze bossen was, net als in De Klencke sprake van meer dan een verdubbeling en opzichte van eerdere karteringen. Helaas werden Spreeuwen in het verleden zelden geteld tijdens gebiedskarteringen, zodat moeilijk is te bepalen hoe de aantallen in 2024 zich verhouden tot de tijd waarin Spreeuwen nog zeer talrijk waren. Alleen voor Mensinge zijn dergelijke gegevens bekend en daar bleek het aantal in 2024 nog steeds maar een fractie (16%) te bedragen van de maxima in de jaren zeventig.

Grote Lijster, n=22

Een soort die het landelijk moeilijk heeft, toont in dit gebied een geheel ander beeld, met een duidelijke toename. In 2018 was deze soort al redelijk aanwezig op de oude esgronden en het Klenckerveld en is daar verder toegenomen. De laatste jaren worden ook de beekdalen stap voor stap bezet, de goed ontwikkelde houtwalen vormen een goed broedbiotoop. Foerageren gebeurt grotendeels in het natuurgebied of langs de brede(re) zandpaden. Het intensievere landbouwgebied rondom wordt gemeden. Het maaien van hooiland en het ecologisch bermbeheer van de Gemeente van de vele vaak brede grasstroken langs wegen en zandpaden, waardoor een wat schralere vegetatie en niet te hoge vegetatie ontstaat, zijn waarschijnlijk profijtelijk voor de soort. Overigens zijn er in de nazomer en herfst geregeld grote(re) groepen foeragerend te zien van soms 10-20 exemplaren.

Blauwborst, n=20

Tientallen jaren terug was de blauwborst een zeldzame verschijning in dit gebied. De laatste jaren is de stand sterk gestegen van 3 naar 20 territoria. Wel lijkt de stand nu min of meer stabiel te zijn (bijlage 1 en 2). De vernatting en verruwing spelen hier ongetwijfeld een grote rol in. Met name wilgenopslag in combinatie met ouder riet zijn populair. Een mooi voorbeeld van een soort die profijt heeft van het extensieve beheer en de vernatting in dit gebied.

Gele Kwikstaart, n=35

Gele Kwikstaarten kwamen in Nederland ooit vooral voor in uiterwaarden van rivieren en boezemlanden in laagveenpolders. In die habitats zijn de aantallen nog steeds hoog, maar de soort heeft zijn areaal via akkers uitgebreid naar bijna alle andere open habitats die deels bestaan uit kale grond, afgewisseld met vegetatie. Het Drostendiep, waar in 1982 nog geen Gele Kwikstaarten voorkwamen, is een mooi voorbeeld van de meest recente expansie.

Boompieper, n=118

De hoge zandgronden van Drenthe en de Veluwe vormen de 2 bolwerken van de Boompieper in ons land. Ook in het onderzoeksgebied is dit goed zichtbaar met in 2024 118 territoria. De vele houtwallen, struwelen in combinatie met extensief beheerde hooilanden vormen dan ook een bijna perfecte biotoop. We vinden de soort niet alleen op de wat hoger gelegen percelen maar ook in de veel nattere. Meestal broeden ze dicht tegen de houtopslagen aan en het is dus belangrijk dat bij het maaien er een strook van 1 - 2 meter langs de houtwal niet wordt meegemaaid. Het grootste deel van de broedsels blijft dan gespaard.

5. Evaluatie

De Klencke met aangrenzend cultuurland vormt een gebied waarin de landschappelijke structuur in de afgelopen eeuwen nauwelijks is veranderd. Over de periode waaruit vogelgegevens bekend zijn (vanaf 1975) traden zelfs nauwelijks veranderingen op in de structuur. Desondanks zijn de veranderingen in de broedvogelbevolking immens. Deze veranderingen hebben soms niet eens te maken met veranderingen in het gebied zelf, maar eerder met veranderingen die in heel Nederland plaatsvonden door intensivering van landbouw en bescherming van predatoren, die daardoor konden terugkeren na soms eeuwenlange afwezigheid.

Soorten die broedden binnen het gebied, maar erbuiten foerageerden in agrarisch gebied zijn hierdoor grotendeels verdwenen, evenals op de grond broedende soorten. Te denken valt aan kraaiachtigen, duiven, hoenders, weidevogels en eenden, maar ook specifiek Torenvalk en Ransuil, die gebruik maakten van de kraaiennesten. Juist doordat de mechanismen die deze verdwijning in de hand werkten zo omvangrijk zijn, in combinatie met de vaak omvangrijke territoria of leefgebieden van deze soorten, is het erg moeilijk om populaties te herstellen met behulp van maatregelen op lokaal niveau, zoals het bedrijven van extensieve landbouw op de essen tussen Oosterhesselen en De Klencke. Voor deze soorten zien we, hoezeer gewenst ook, geen tekenen van terugkeer.

Vermoedelijk als gevolg van intensivering van het landgebruik, waren met name in de jaren tachtig ook de beekdalen verworden tot vogelarme gebieden. Omdat bij oudere karteringen veel soorten niet werden gekarteerd is dit slecht te zien in de reeksen, maar de aantallen Spotvogels (nog talrijk in de jaren tachtig), spreken boekdelen. In de Kerkhorsten en Westerstroom is te zien dat struweelvogels sterk zijn toegenomen onder invloed van het breed uitrasteren van perceelscheidingen door Natuurmonumenten. In contrast met de hierboven besproken vogelgroepen, hebben deze soorten wel de mogelijkheid om lokaal toe te nemen, in contrast met omringende gebieden, mogelijk een gevolg van de veel kleinere territoria of leefgebieden van deze soorten.

De open delen van het gebied in het oostelijk deel van de Westerstroom en delen van het Drostdendiep, waren van oorsprong het natst. Dit waren de gebieden waar ooit de grootste concentraties weidevogels waren gevestigd. In de Westerstroom is te zien dat door herstel van de waterhuishouding natte hooilanden kunnen ontstaan, maar tegelijkertijd ook moerasontwikkeling op gang komt. De daarbij horende natte ruigte maakt deze gebieden minder geschikt voor de meeste weidevogelsoorten, die dan ook zeer beperkt of niet terugkeren, ondanks de deels verbeterde voorwaarden. Wel ontstaan hier de kwalitatief goede biotopen voor soorten als watersnip, waterral, zomertaling en porseleinhoen. Ook de opmars van de blauwborst en bosrietzanger hangen hier mee samen.

In de meer gecontroleerd vernatte delen van het Drostdendiep treedt tot dusver vrijwel geen moerasontwikkeling op. De percelen zijn hierdoor aantrekkelijker voor weidevogels, waardoor in 2024 meer gruttopen aanwezig waren dan in 2018. De meeste paren brachten in 2024 zelfs jongen groot, zonder dat extreme maatregelen werden getroffen, zoals het uitrasteren van de broedpercelen tegen predatoren. We weten niet hoe tijdelijk dit succes is want de vernatting in dit gebied is een zeer recente maatregel, die zijn effect kan verliezen zodra het pioniersstadium is gepasseerd. Ook bestaat het vermoeden dat met het nemen van dergelijke maatregelen, slechts vogels van buiten het gebied worden aangelokt en de populatie als geheel dus niet groeit.

Anders is dit bij soorten met kleine leefgebieden als Graspieper, Gele Kwikstaart en Veldleeuwerik. Lokaal verbeterde omstandigheden leidden bij deze soorten aanvankelijk aarzelend, maar inmiddels tot een substantiële terugkeer, zoals goed te zien op de essen tussen De Klencke en Oosterhesselen.

Het zit er dik in dat bij verdere vernatting van het gebied (zoals het plan is), op meer plekken moeras gaat ontstaan. Door waterberging en natuurherstel is dit vanaf ongeveer 2000 op veel plekken in Nederland, maar ook in Drenthe gaande, waarbij populaties van moerasvogels als bijvoorbeeld Snor en Roerdomp konden exploderen, en zich ook Kraanvogel en Zearend konden vestigen. Door aanwezigheid van deze soorten op korte afstand, is het aannemelijk dat deze soorten zich ook in het gebied rond De Klencke op korte termijn zullen vestigen of in aantal zullen toenemen. De avifauna keert daardoor niet terug naar een punt van 50-100 jaar geleden, zoals vaak gehoopt, maar slaat een aantal stappen over, waarbij ze belandt in de vroege middeleeuwen.

6. Literatuur

van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Manen W. 2018. Broedvogels van De Klencke in 2018. Sovon-rapport 2018/79. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Manen W. (red.) 2024. Handleiding gebiedskartering broedvogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Ottens H. J. 1996. Broedvogels van het landgoed Eerde in 1996. Sovon-inventarisatierapport 1996/16. Sovon, Beek-Ubbergen.

van der Sluis M. 2013. Flora- en fauna-inventarisatie Eerder Achterbroek. Veldinventarisatie van flora, broedvogels en reptielen. Rapport 12-150A. EcoGroen Advies, Zwolle.

Vergeer J.W., Boele A., van Bruggen J. & van Turnhout C. 2023. Handleiding Sovon broedvogelmonitoring: Broedvogel Monitoring Project en Kolonievogels. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 1. Aantallen broedvogels in BMP-proefvlak Kerkhorsten

Voor begrenzing zie figuur 2. Aantallen voor 2018 kunnen afwijken van aantallen in paragraaf 4.2. omdat daar voor dat jaar de aantallen van Willem van Manen zijn gebruikt, die toen nog meer soorten karteerde.

Soort	18	19	20	21	22	23	24	Soort	18	19	20	21	22	23	24
Grauwe Gans	0	2	2	3	0	0	2	Kleine Karekiet	0	5	3	5	2	4	7
Nijlgans	1	1	1	0	0	0	1	Bosrietzanger	+	34	30	29	26	21	24
Zomertaling	0	0	0	0	0	0	1	Spotvogel	3	10	6	7	8	4	4
Wilde Eend	+	3	2	2	2	3	2	Sprinkhaanzanger	2	1	2	3	2	5	5
Kwartel	0	0	1	0	0	0	0	Snor	0	0	0	0	0	0	1
Fazant	+	6	5	5	5	3	5	Zwartkop	+	73	70	65	66	61	60
Dodaars	0	0	0	0	0	0	1	Tuinfluit	+	35	32	31	39	35	31
Ooievaar	1	1	0	0	0	0	0	Braamsluiper	0	0	0	2	0	0	3
Wespendief	0	0	0	0	0	1	0	Grasmus	54	81	86	77	71	64	55
Sperwer	0	0	0	1	1	0	0	Goudhaan	0	1	0	1	1	0	0
Buizerd	1	2	2	1	1	2	3	Boomklever	3	0	0	0	1	0	2
Waterral	0	0	0	0	0	2	1	Boomkruiper	+	22	22	20	19	23	22
Waterhoen	0	0	0	0	1	1	1	Spreeuw	+	7	13	11	9	9	11
Meerkoet	0	0	0	0	0	1	2	Zanglijster	+	10	11	11	12	8	10
Kievit	0	0	0	0	1	1	1	Grote Lijster	0	1	2	2	2	3	4
Watersnip	1	3	2	1	1	2	3	Grauwe Vliegenvanger	0	1	2	4	6	6	5
Holenduif	0	1	0	0	0	0	0	Blauwborst	0	3	4	6	4	5	6
Houtduif	+	9	11	10	10	9	9	Nachtegaal	0	0	1	0	0	0	0
Koekoek	2	2	3	2	2	2	3	Bonte Vliegenvanger	0	2	0	2	1	3	2
Bosuil	0	0	0	1	0	0	1	Gekraagde Roodstaart	7	15	13	13	15	15	13
Ransuil	0	1	0	0	0	0	0	Paapje	0	1	0	0	0	0	0
Kleine Bonte Specht	4	4	3	5	3	3	4	Roodborsttapuit	5	14	14	11	11	7	9
Grote Bonte Specht	+	11	11	8	10	8	11	Heggenmus	+	5	5	6	9	5	8
Zwarte Specht	0	0	0	1	0	0	0	Gele Kwikstaart	1	1	0	3	3	1	1
Groene Specht	1	1	1	3	2	2	3	Witte Kwikstaart	0	1	0	0	0	0	0
Grauwe Klauwier	11	9	13	11	10	10	10	Graspieper	7	11	8	9	6	7	8
Wielewaal	1	1	1	1	2	0	0	Boompieper	31	41	41	50	46	45	45
Gaai	+	5	6	6	5	5	6	Appelvink	2	3	2	5	6	5	10
Zwarte Kraai	+	2	2	1	2	0	1	Goudvink	0	1	1	0	0	0	0
Glanskop	0	0	0	0	0	1	0	Groenling	0	0	0	2	0	0	0
Matkop	0	1	0	2	1	0	0	Kneu	1	1	2	4	2	2	2
Veldleeuwerik	0	0	1	0	0	0	1	Putter	6	11	7	7	7	6	6
Staartmees	+	4	3	4	4	6	4	Geelgors	24	27	23	23	24	24	23
Fitis	+	26	23	22	21	16	22	Rietgors	+	14	14	17	15	17	12
Tijftjaf	+	+	50	49	56	67	65								

Bijlage 2. Aantallen broedvogels in BMP-proefvlak Westerstroam

Voor begrenzing zie figuur 2. Aantallen voor 2018 kunnen afwijken van aantallen in paragraaf 4.2. omdat daar voor dat jaar de aantallen van Willem van Manen zijn gebruikt, die toen nog meer soorten karteerde.

Soort	18	19	20	21	22	23	24	Soort	18	19	20	21	22	23	24
Grauwe Gans	3	0	6	2	0	2	2	Staartmees	0	1	2	3	2	4	5
Nijlgans	1	0	1	0	0	0	0	Fitis	+	+	16	22	19	11	15
Zomertaling	0	0	0	0	0	0	1	Tjiftjaf	+	+	35	39	38	41	44
Krakeend	0	0	0	0	0	0	1	Rietzanger	0	1	0	0	0	1	1
Wilde Eend	0	3	4	4	3	5	3	Kleine Karekiet	+	+	18	22	32	26	24
Wintertaling	0	0	2	0	0	0	0	Bosrietzanger	+	+	45	69	49	45	48
Kuifeend	1	2	0	0	1	0	0	Spotvogel	0	5	8	4	3	5	4
Patrijs	0	0	0	0	1	0	0	Sprinkhaanzanger	3	2	6	9	9	5	6
Kwartel	0	0	0	0	1	1	1	Zwartkop	+	+	39	43	49	40	41
Fazant	+	+	3	7	7	9	7	Tuinfluit	+	+	24	26	29	27	26
Dodaars	0	0	0	0	0	1	0	Braamsluiper	0	0	0	2	2	1	2
Ooievaar	0	0	2	2	2	2	3	Grasmus	49	72	71	68	61	49	51
Roerdomp	0	0	0	0	0	0	1	Boomklever	1	0	0	0	0	0	0
Buizerd	2	2	3	2	2	3	1	Boomkruiper	0	0	11	14	13	18	16
Waterral	2	5	3	2	4	3	4	Spreeuw	+	+	2	1	4	5	5
Porseleinhoen	0	0	0	0	0	0	2	Zanglijster	+	+	6	4	7	10	11
Waterhoen	0	0	2	3	8	6	8	Grote Lijster	+	+	2	2	2	2	4
Meerkoet	0	0	0	1	0	0	1	Grauwe Vliegenvanger	0	0	1	2	4	2	3
Kievit	0	0	0	0	0	1	2	Blauwborst	2	3	5	10	10	13	11
Watersnip	2	6	6	5	3	2	2	Nachtegaal	0	0	1	0	0	0	0
Holenduif	0	0	1	2	1	0	0	Bonte Vliegenvanger	0	1	1	3	1	1	3
Houtduif	+	+	6	10	8	6	9	Gekraagde Roodstaart	10	10	11	11	10	10	10
Koekoek	3	2	2	3	2	3	3	Paapje	1	2	1	0	0	0	0
IJsvogel	0	0	0	0	0	1	1	Roodborsttapuit	7	17	17	13	14	11	12
Kleine Bonte Specht	0	1	0	0	0	0	1	Heggenmus	+	+	5	9	7	8	8
Grote Bonte Specht	+	+	7	7	8	6	8	Gele Kwikstaart	0	2	4	2	1	2	1
Groene Specht	2	1	1	4	2	2	3	Witte Kwikstaart	0	0	1	1	0	1	0
Grauwe Klauwier	3	1	3	5	6	8	7	Graspieper	15	22	25	21	17	12	10
Wielewaal	1	0	0	0	1	1	1	Boompieper	27	17	20	34	33	31	30
Gaai	+	+	5	5	5	5	4	Appelvink	3	0	2	0	2	0	1
Ekster	0	0	0	0	0	0	1	Goudvink	0	0	0	0	0	1	0
Kauw	0	0	0	1	0	0	0	Groenling	0	0	0	1	0	0	1
Zwarte Kraai	+	+	1	1	0	1	1	Kneu	4	7	4	6	5	5	4
Matkop	1	1	0	0	0	0	0	Putter	6	7	9	8	7	7	6
Veldleeuwerik	0	0	0	0	0	1	1	Geelgors	22	17	14	15	16	19	17
Boerenwaluw	0	1	1	1	1	1	1	Rietgors	+	+	19	29	38	29	30

Bijlage 3. Verspreidingskaarten broedvogels

Uit deze PDF zijn de stippenkaarten verwijderd. Voor aanvullende gegevens kunt u contact opnemen met Sovon (info@sovon.nl)

In opdracht van:

Natuurmonumenten

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

